

Utbildningsinspektion i rektorsområde 3 Väster Förskoleklass, grundskola årskurs 1–9

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av rektorsområde 3 Väster	2
Sammanfattande bedömning	2
Bedömning av utbildningsresultaten	4
Bedömning av verksamheten	6
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen	11

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt rektorsområde 3 Väster den 7–10 mars. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om ca två år.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och rektorsområdet, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Västerskolan och Grönängsskolan intervjuades skolledning, lärare, elever samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i samtliga årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av rektorsområde 3 Väster

Område 3 Väster	Antal barn/elever
Skolbarnsomsorg	152
Förskoleklass	46
Grundskola	705
Särskola	8

Område 3 Väster har ett upptagningsområde som omfattar de västra och södra delarna av Hässleholms centralort. Till området hör två grundskolor, dels Västerskolan med 458 elever i årskurs F–9, dels Grönängsskolan med 293 elever i årskurs F–6. På Västerskolan finns tre särskilda undervisningsgrupper i vilka totalt sju särskoleelever är integrerade. Utöver elever i rektorsområdet tar Västerskolans 7–9 även emot elever från Rönge skola.

På Västerskolan uppgick andelen elever med utländsk bakgrund till 13 procent år 2005. Bland de barn som börjat Västerskolan under senare år har dock andelen med utländsk bakgrund varit betydligt högre, upp till 90 procent av eleverna i en klass. Västerskolans F–6 har följaktligen fått en mer mångkulturell karaktär.

Till följd av bland annat en minskning av antalet barn i upptagningsområdet tar Västerskolan inte emot barn som ska börja i förskoleklass nästa läsår. Innevarande läsår var det endast fem barn som började i förskoleklassen och en åldersintegrerad F–1-klass bildades därför.

Västerskolan byggdes på 1960-talet och består av låga, utsträckta byggnader i ett till två plan. Verksamheten i F–5 är förlagd till en separat byggnad. Det samma gäller årskurs 6, medan årskurs 7–9 nyttjar huvudbyggnaden. Skolan har ett eftersatt renoveringsbehov, som uppmärksammats av såväl Arbetsmiljöverket som massmedia. Grönängsskolan ligger cirka en kilometer från Västerskolan. Byggnaden i tre våningar är från 1950-talet och vissa delar är kulturminnesmärkta. Standarden är god, klassrummen stora och ljusa och planlösningen varierad med förskjutna våningsplan.

I rektorsområdet ingår även sex förskolor, en öppen förskola och sju fritidshem. Förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen granskas på en kommunövergripande nivå och bedömningarna av dessa verksamheter återfinns i kommunrapporten. Även bedömningar av verksamheten i den obligatoriska särskolan görs i kommunrapporten.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Västerskolan och Grönängsskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna gör bedömningen att den pedagogiska verksamheten på Grönängsskolan genomgående är av god kvalitet. Särkilt kan framhållas en tidig och framåtsträvande satsning på läs- och skrivutveckling och en mycket väl utvecklad samverkan mellan skola och skolbarnsomsorg.

På Västerskolan har kunskapsresultaten stadigt förbättrats och är nu förhållandevis goda. Arbetet med elever i behov av särskilt stöd är särskilt prioriterat och bedrivs ofta på ett inkluderande sätt. Det finns en flexibilitet i organisationen som innebär att undervisningsgruppernas storlek anpassas efter elevernas behov och möjligheter ges till byte mellan olika nivågrupper. Därtill erbjuds eleverna goda möjligheter till fördjupning och breddning i valfritt ämne under de senare åren i grundskolan. En ambitiös elevomsorg som omfattar alla elever har dessutom utvecklats.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser i rektorsområdet inom följande områden:

- Ledningen av den pedagogiska verksamheten behöver förstärkas på Västerskolan. Kvalitetsarbetet behöver utvecklas.
- Förnyade diskussioner om mål och betygsriterier bör komma till stånd utifrån målen i de nationella kursplanerna. Elevers och föräldrars kännedom om de nationella och lokalt konkretiserade målen för utbildningen bör samtidigt ökas.
- Instrument för kunskapsuppföljning i alla ämnen utifrån kursplanemålen i årskurs 5 bör utvecklas.
- Skillnaden i betygsresultat mellan pojkar och flickor bör uppmärksammas.
- Arbetsklimatet behöver förbättras i årskurs 7–9 på Västerskolan. Skolan bör arbeta vidare med frågor som berör respekt, tolerans och förhållningssätt mellan elever samt mellan lärare och elever.
- Västerskolan bör se över om syftet med elevens val uppfylls i F-6 och klargöra om dess omfattning totalt sett motsvarar den garanterade undervisningstiden under grundskoletiden.
- Skolan bör arbeta fram rutiner för identifiering av elever med behov av studiehandledning på modersmålet.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast skall åtgärdas.

- De biträdande rektorerna har hela eller delar av det ledningsansvar som vilar på en rektor (1 kap. 2 § grundskoleförordningen).
- En fungerande arbetsplan saknas (2 kap. 23 § grundskoleförordningen).
- Beslut om placering i särskild undervisningsgrupp med besvärshänvisning till vårdnadshavarna saknas i vissa fall (5 kap. 5 § grundskoleförordningen).
- På Grönängsskolan bedrivs undervisningen i svenska som andraspråk inte i enlighet med kursplanen för ämnet. (2 kap. 6 och 16 §§ grundskoleförordningen).
- Eleverna erbjuds inte språkval i enlighet med förordningen (2 kap. 17 och 18 §§ grundskoleförordningen).

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl eleverna i rektorsområdet utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94.

Kunskaper

På Västerskolan uppgick år 2005 det genomsnittliga meritvärdet i elevernas slutbetyg till 206, vilket var högre än genomsnittet i kommunen och i nivå med snittet i riket. Betygsresultaten har förbättrats i jämförelse med år 2004, då det genomsnittliga meritvärdet på Västerskolan var 196. Ökningen kan delvis bero på att det bland avgångseleverna fanns en högre andel flickor år 2005 än år 2004 (63 procent jämfört med 40 procent). Sett över en femårsperiod har dock betygsresultaten stadigt förbättrats.

Andelen elever som var behöriga till nationellt program uppgick år 2005 till 94 procent, vilket är en högre andel än snittet i såväl kommunen som riket. Andelen som inte uppnådde målen i ett eller flera ämnen var samtidigt högre än snittet för både kommunen och riket. Det indikerar en prioritering av de behörighetsgivande ämnena på bekostnad av övriga, något som också bekräftades i intervjuerna med elever, lärare och skolledning.

Det finns tydliga skillnader i studieresultat mellan pojkar och flickor. För flickorna var år 2005 det genomsnittliga meritvärdet 215 och för pojkarna 191. Skillnaden är något högre än riksgenomsnittet och förtjänar att uppmärksammas. De könsrelaterade skillnaderna i andelen elever som uppnår målen framträder tydligast i moderna språk.

Inom enskilda ämnen återfanns den högsta andelen elever som nådde målen i bild och slöjd och den lägsta i moderna språk och fysik.

Skolverkets arbetsverktyg för lokala sambandsanalyser (Salsa) anger modellberäknade utfall för elevernas studieresultat då hänsyn tagits till betydelsefulla bakgrundsfaktorer (föräldrarnas utbildning och etniska bakgrund samt könsfördelningen bland eleverna). I förhållande till det modellberäknade värdet har Västerskolan under de senaste fem åren haft en något lägre andel elever som uppnår målen i årskurs 9 och ett lägre meritvärde än förväntat. För år 2005 är dock skillnaden liten.

Tabell 1: Andel elever som har nått målen på nationella ämnesprov i skolår 5 på Grönängsskolan, Västerskolan samt i Hässleholms kommun år 2005 (%).

	Grönängsskolan	Västerskolan	Kommunen
Svenska	89	92	90
Engelska	96	85	85
Matematik	77	85	81

De inspekterade skolornas resultat på de nationella proven i årskurs 5 i svenska, engelska och matematik ger vid en jämförelse med genomsnittet i kommunen inte någon enhetlig bild. Grönängsskolans resultat i svenska ligger i nivå med kommungenomsnittet, i engelska betydligt över och i matematik under snittet. Västerskolans resultat ligger i engelska i nivå med kommungenomsnittet och i svenska och matematik över snittet. Anmärkningsvärt är i första hand

Grönängsskolans förhållandevis låga resultat i matematik. Inspektörerna anser att skolan kan analysera resultaten och vidta åtgärder för att nå en högre måluppfyllelse.

Inspektionen har visat att skolorna saknar uppföljningsinstrument som visar i vilken utsträckning eleverna når målen för år 5 i andra ämnen än svenska, engelska och matematik. Instrument för kunskapsuppföljning i alla ämnen utifrån kursplanemålen i årskurs 5 behöver därför utvecklas.

Kursplanernas mål och betygskriterier är bristfälligt kända bland elever, i synnerhet de yngre, och föräldrar. Delvis kan det vara en följd av att lokala bearbetningar av nationella mål betraktas som föråldrade. Inspektörernas bedömning är att i samband med en uppdatering av dessa bör satsningar göras på en ökad kännedom om målen bland elever och föräldrar. Det ökar elevernas möjligheter att bli delaktiga och kan ge dem ett sammanhang i utbildningen.

Normer och värden

Enligt läroplanen skall skolan hos eleverna förmedla och förankra de grundläggande värden som samhället vilar på. På båda skolorna är värdegrundsarbetet prioriterat även om det kommer till uttryck på olika sätt.

Den kommunövergripande enkät som ingår i kommunens kvalitetssystem innehåller frågor om elevernas trygghet och trivsel på skolorna. Även om svarsfrekvensen på den enkät Västerskolan genomförde 2005 är låg, visar den att majoriteten av de elever som svarat trivs och känner sig trygga i skolan. Eleverna i årskurs 5 framträder samtidigt genomgående som mer nöjda än eleverna i årskurs 8. Föräldrarnas bedömning av stämningen mellan eleverna på skolan och mellan elever och lärare visar ett liknande mönster. Även elevintervjuerna ger stöd för att de yngre eleverna, på både Västerskolan och Grönängsskolan, trivs och känner sig trygga i högre grad än de äldre eleverna.

Rektorn uppger att stor vikt läggs vid arbetet med normer och värden. Enligt lärare och elever på Västerskolan är resultatet av arbetet ändå inte tillfredsställande. De framhåller att det finns en bristande samsyn och avsaknad av ett gemensamt förhållningssätt hos de vuxna på skolan. På Grönängsskolan har däremot ett gemensamt förhållningssätt utvecklats bland personalen, som är mycket tydlig med vilka normer och regler som gäller. Dessa diskuteras även regelbundet med eleverna. På skolan avspeglas resultaten av värdegrundsarbetet sammantaget i ett positivt arbetsklimat. Mot bakgrund av detta vill inspektörerna påpeka att det finns skäl för skolledningen att analysera skillnader i arbetsklimat mellan de olika skolorna. Inspektörernas bedömning är att Västerskolans arbete med normer och värden bör utvecklas vidare.

Sammanfattning

Elevernas studieresultat i årskurs 9 har successivt förbättrats. De är nästan i nivå med riksgenomsnittet och modellberäknade värden när hänsyn tagits till centrala bakgrundsfaktorer. Skillnaden i betygsresultat mellan pojkar och flickor bör dock enligt inspektörerna uppmärksammas och analyseras.

Instrument för kunskapsuppföljning i alla ämnen utifrån kursplanemålen i årskurs 5 bör utvecklas. Dessutom bör elevers och föräldrars kännedom om de nationella och lokalt konkretiserade målen för utbildningen öka mer allmänt.

Resultatet av arbetet med normer och värden är av varierande kvalitet. Medan utfallet är synbart gott på Grönängsskolan och Västerskolans F–6, brister det på Västerskolans 7–9, trots vidtagna åtgärder. Inspektörernas bedömning är att det befintliga värdegrundsarbetet bör analyseras och utvecklas vidare.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetsmiljö och delaktighet

Västerskolans kvalitetsredovisning för år 2005 anger att problem med kränkande handlingar och språkbruk finns i årskurs 7–9. Satsningar har därför gjorts för att utöka elevomsorgen i dessa årskurser. Bland annat har elevvårdsteamet förstärkts, ett antimobbningsteam skapats och en skolvärd anställts som vistas bland eleverna under lektionsfri tid. Kompetensutveckling har även skett av personalen. Litteratur och filmer som berör värdegrundsfrågor har köpts in för att användas i undervisningen och så kallade skolänglar eller kamratstödare har utbildats, bland annat med hjälp av projektmedel från Brottsförebyggande rådet. Temadagar har anordnats för att stärka gemenskapen mellan yngst och äldst på skolan.

Inspektörerna bedömer att fortsatta insatser ändå behövs för att förbättra arbetsron och studieklimatet i årskurs 7–9 på Västerskolan. Skolan bör arbeta vidare med frågor som berör respekt, tolerans och förhållningssätt mellan elever samt mellan lärare och elever. I samband med detta bör även skolans befintliga värdegrundsarbete och dess resultat analyseras.

Elever och föräldrar var i intervjuerna mycket positiva till skolvärdens arbete och beskrev det som trygghetsskapande. De var däremot tveksamma till verksamheten med skolänglar. Även om två skolänglar i varje klass valts ut av eleverna själva, fungerar de utvalda inte alltid som goda förebilder.

Även på Grönängsskolan finns kamratstödare och därtill fadderverksamhet. Liksom på Västerskolan är eleverna tveksamma till verksamheten med kamratstödare. De menar att dessa får ett ansvar som kan vara svårt att hantera för ett barn. Däremot är de mycket positiva till fadderverksamheten.

Från och med den 1 april 2006 skall varje verksamhet ha en likabehandlingsplan enligt lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Planen skall syfta till att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. I planen skall planerade åtgärder redovisas. Planen skall årligen följas upp och ses över. Vid inspektionsbesöket hade rektorsområdet en handlingsplan mot kränkande behandling samt en handlingsplan för elevvårdsteamens arbete. Dessa kan utgöra en grund för den

nya likabehandlingsplanen. I denna bör emellertid även kränkningar mellan vuxen och elev uppmärksammas.

Skolan har ett uppdrag att ge eleverna möjlighet att påverka sin arbetsmiljö och verksamheten i skolan. På både Västerskolan och Grönängsskolan finns klassråd och elevråd och dessa formella möjligheter till inflytande bedöms fungera relativt väl. I huvudsak behandlas dock i dessa forum praktiska frågor och arbetsmiljöfrågor, medan diskussioner om den pedagogiska verksamheten är sällsynta. På Grönängsskolan deltar biträdande rektor vid elevrådsmötena och är nogga med att försöka gå elevernas vilja till mötes när det är möjligt. Vikten av att eleverna ser konkreta resultat framhålls av rektorn. På Västerskolans saknar elevrådet för 7–9 medverkan av någon representant från skolans personal. Elevrådsrepresentanter menar att det minskar rådets möjligheter att påverka. De protokoll som förs får begränsad uppmärksamhet enligt eleverna.

Skolan skall enligt läroplanen sträva efter att eleverna tar ett personligt ansvar för sina studier och att de i takt med stigande ålder och mognad successivt utövar ett större inflytande. Eleverna uppger att deras möjligheter till inflytande över undervisningens innehåll och arbetsformer varierar mellan ämnen och lärare. Det finns inte heller några tecken på att inflytandet ökar i takt med elevernas stigande ålder och mognad. I båda skolornas kvalitetsredovisningar bedöms dock måluppfyllelsen vara god eller mycket god när det gäller elevinflytandet. Här framträder en diskrepans som skolorna bör uppmärksamma. I Grönängsskolans kvalitetsredovisning anges samtidigt att en diskussion pågår om lärarna ger tillräckligt och ”rätt” inflytande till eleverna.

På båda skolorna har särskilda samverkansgrupper bildats med två föräldra-representanter från varje klass. I båda fallen uppgav föräldrarna att de härigenom får god information om skolans verksamhet och viss möjlighet till påverkan, något som de kunde återge konkreta exempel på. Medan föräldramedverkan i samverkansgruppen och vid föräldramöten är frekvent på Grönängsskolan, är den dock mer sporadisk vid Västerskolan. I Västerskolans kvalitetsredovisning för år 2005 lyfts också föräldramedverkan fram som ett område som behöver analyseras och åtgärdas.

Skolledningen och kvalitetsarbetet

Verksamheten leds av en rektor med stöd av tre biträdande rektorer. Alla har lärarutbildning och skolledarerfarenhet sedan tidigare. Rektorn genomgick den statliga rektorsutbildningen i mitten av 1990-talet och den biträdande rektorn på Grönängsskolan genomgår utbildningen för närvarande. Samtliga i skolledningen deltar under år 2006 i en kommunal ledarutbildning.

Mellan de biträdande rektorerna är ansvaret uppdelat för verksamheten vid Västerskolan F–6, Västerskolan 7–9 och Grönängsskolan. Av intervjuer med skolledning och lärare framgår att de biträdande rektorerna utövar det egentliga rektorskapet inom dessa enheter. De har hela eller delar av det ledningsansvar som vilar på en rektor, dock utan att benämnas rektor. De biträdande rektorernas ansvar och befogenheter stämmer följaktligen inte överens. Den nuvarande rektorn får visserligen information om verksamheten av de biträdande rektorerna men anser sig ha begränsade möjligheter att delta i elevvårdskonferenser, att hålla sig förtrogen med den dagliga pedagogiska verksamheten och att utöva det pedagogiska ledarskap som vilar på en rektor. Skolledningen

beskriver att rektorn i stället fungerar som ett slags områdeschef med ett mer övergripande ansvar. Inspektörerna bedömer att ansvarsfördelningen inte står i överensstämmelse med skolförfattningarnas krav.

Vid intervjuer med lärare, elever och föräldrar på Västerskolan framkom att rektorns övergripande ledning av det pedagogiska arbetet upplevdes som svag. Informationen från och kommunikationen med skolledningen beskrevs av lärarna som bristfällig. I Västerskolan kvalitetsredovisning för år 2005 återges enkätresultat som visar att endast drygt hälften av personalen har förtroende för skolledningen. En förbättrad relation mellan ledning och personal har därför lyfts fram som ett prioriterat område. Inspektörernas bedömning är att rektorns pedagogiska ledarskap bör stärkas på Västerskolan och en kraftsamling ske genom att prioriterade områden lyfts fram.

En lokal arbetsplan skall enligt förarbetena till läroplanen ha en bärande funktion i skolan och vara ett aktivt styrinstrument för verksamheten. I den lokala arbetsplanen skall personal och representanter för elever och föräldrar omvandla de nationellt fastställda målen till verksamhetsmål för skolan. Ansvaret för upprättandet och utvärderingen av arbetsplanen har rektorn. I rektorsområde Väster finns lokalt konkretiserade kursplaner med betygskriterier samt ett visionsdokument som tillsammans utgör skolornas arbetsplaner. Arbetsplanerna betraktas dock som inaktuella av såväl skolledningen som lärarna. Det innebär att de i praktiken inte fungerar som de styrinstrument de är avsedda att utgöra. Istället blir ofta läromedel en styrande faktor för undervisningen. Inspektörerna bedömer att skolorna i rektorsområdet saknar en fungerande arbetsplan.

Enligt skolledningen har verksamheten utsatts för så stora påfrestningar under senare tid, till följd av ekonomiska åtstramningar och många rektorsbyten, att det inte funnits utrymme för en förnyad lokal bearbetning av de nationella styrdokumenterna. Därmed saknas en väsentlig del i kvalitetsstyrningen av verksamheten. Inspektörerna bedömer därför att det är angeläget att sådana snarast utarbetas. I samband med en förnyad lokal bearbetning av de nationella målen bör även utformningen av betygskriterier uppmärksammas. I rektorsområdet finns arbetsplaner som för flera ämnen innehåller kriterier som strider mot de nationella bestämmelserna. Till dessa hör bland annat närvarokrav och beteckningskriterier, dvs. kriterier som inte tar fasta på elevernas kunskaper. Nationella betygskriterier bör följaktligen tolkas och utvecklas lokalt på ett sådant sätt att det klargörs vilka kunskaper eleven ska ha utvecklat för att få ett visst betyg utifrån de nationella betygskriterierna. Ett fortsatt arbete för att tydliggöra och konkretisera de nationella målen och betygskriterierna bör därför ske. I detta arbete bör uppmärksammas att den lokala kravnivån överensstämmer med den nationella.

Skolornas kvalitetsredovisning följer i huvudsak den struktur som anges i förordningen för kvalitetsredovisning med mål, analys av måluppfyllelse och åtgärder för utveckling. Inom vissa områden saknas dock åtgärder för utveckling. I centrum står resultatredovisningen, medan analysen av dessa resultat är begränsad. Till viss del kan det bero på att den datorbaserade enkät som låg till grund för utvärdering av vissa målområden, på grund av tekniska problem fick en mycket låg svarsfrekvens. Den betraktades därför inte som tillförlitlig.

Inspektörernas bedömning är sammantaget att rektorsområdets kvalitetsarbete kan utvecklas. Inte minst bör analysen av elevernas måluppfyllelse förbättras.

Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen

På Västerskolan är personalen organiserad i fyra arbetslag, ett lag för personal i förskoleklassen upp till årskurs 6 och ett lag för varje årskurs i de senare åren. Arbetslagen har lett till en förbättrad elevomsorg men däremot inte till någon pedagogisk utveckling enligt lärarna. På Grönängsskolan finns också fyra arbetslag. En specialpedagog har en samordnande funktion och utgör en länk mellan arbetslagen. Föreningen av olika kompetenser inom arbetslagen har här enligt lärare och biträdande rektor lett till såväl en sammanhållen pedagogisk utveckling som en förbättrad elevomsorg.

Inspektörerna bedömer att Grönängsskolans undervisning ligger väl i linje med läroplan och kursplaner. Lektionsbesöken vittnade om en lugn och trygg stämning, med ett gott förhållande mellan pedagoger och elever och mellan eleverna. Varierande arbetsformer och arbetssätt kunde iakttas, där eleverna arbetade såväl självständigt som tillsammans med andra och visade en lust att lära. Även på Västerskolan speglade vissa lektioner en pedagogisk verksamhet av god kvalitet. Inspektörerna såg emellertid även exempel på ostrukturerade och stökiga lektioner. På dessa saknades en ömsesidig respekt mellan elever och lärare. Någon arbetsro existerade inte och undervisningstiden ägnades åt annat än kunskapsinhämtning.

På Västerskolan bedrivs undervisningen som regel traditionellt ämnesuppdelat. Ett undantag utgör dock ett ämnesövergripande temaarbete under årskurs 9 om "Förintelsen". Ett inslag innebär att en överlevande föreläser för eleverna och temat avslutas med en resa till ett tyskt koncentrationsläger. Vid lektionsbesök framstod eleverna som mycket engagerade i arbetet och uttryckte en uppenbar lust att lära sig mer.

På Grönängsskolan förekom ämnesövergripande arbete såväl vardagligt som under speciella temaveckor. Exempel utgör samverkan mellan samhällskunskap och bild samt samverkan mellan matematik, slöjd och idrott. På skolan finns dessutom ett nära samarbete mellan skolan och skolbarnsomsorgen i form av s.k. blockverksamhet. Tre förmiddagar i veckan delas klasserna. Hälften av eleverna deltar i ordinarie undervisning och hälften i verksamhet som anordnas av fritidspedagogerna och där temat är drama respektive skapande och rörelse.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

Utvecklingssamtal genomförs i området en gång per termin. Enligt grundskoleförordningen ska läraren vid utvecklingssamtalet i en framtidsyftande individuell utvecklingsplan, skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. Föräldrar och elever var i huvudsak nöjda med den information de fick vid samtalen om den individuella utvecklingen och utvecklingsbehoven.

Om en jämförelse görs mellan elevernas resultat på de nationella proven i årskurs 9 och deras slutbetyg visar de senare en något högre andel elever som nått målen. Skillnaderna är dock begränsade.

Individanpassning och stöd

På Grönängsskolan har sedan tre år tillbaka ett intensivt arbete pågått för att tidigt utveckla en språklig medvetenhet utifrån en lokal anpassning av Bornholmsmodellen. Elevernas språkutveckling följs aktivt upp och tidiga insatser sätts in för barn i behov av särskilt stöd. Enligt skolans utvärdering har elevernas läs- och skrivutveckling förbättrats betydligt. År 2002 hade 35 procent av eleverna som började årskurs 4 så stora brister att de var i behov av extra stöd i sin läsutveckling. År 2005 hade motsvarande andel sjunkit till 12 procent och elevernas svårigheter var dessutom inte så allvarliga.

På Västerskolans 7–9 är arbetet med elever i behov av särskilt stöd särskilt prioriterat och bedrivs ofta på ett inkluderande sätt. Det finns en flexibilitet i organisationen som innebär att undervisningsgruppernas storlek anpassas efter elevernas behov och möjligheter ges till byte mellan olika nivågrupper. Det finns även två särskilda undervisningsgrupper, med ca 8 elever i varje, där specialpedagoger ansvarar för verksamheten. Undervisningen i dessa präglas av en professionellt medveten pedagogik och hög grad av individanpassning. En av grupperna har tillkommit utifrån önskemål för föräldrarna. Beslut om placering i särskild undervisningsgrupp med besvärshänvisning har emellertid inte tagits fram för samtliga elever som ingår i de särskilda undervisningsgrupperna. Även om föräldrarna tagit initiativet ska ett sådant beslut alltid föregå omplaceringen.

I strid mot grundskoleförordningen erbjuds inte studiehandledning på modersmålet och behoven utreds inte heller. Kunskapen om denna rättighet förefaller vara begränsad. Skolan bör enligt inspektörernas bedömning arbeta fram rutiner för identifiering av elever med behov av sådan handledning och vid behov erbjuda sådan.

Ett positivt inslag är att det även för elever som kommit långt i sin kunskapsmässiga utveckling sker en individanpassning av undervisningen. Det finns således möjligheter för elever att läsa gymnasiekursen Matematik A redan i årskurs 9. År 2005 var det 8 elever som läste denna kurs.

Sammanfattning

De biträdande rektorerna har hela eller delar av det ledningsansvar som vilar på en rektor, dock utan att benämnas rektor. De biträdande rektorernas ansvar och befogenheter stämmer följaktligen inte överens.

Ledningen av det pedagogiska utvecklingsarbetet behöver förstärkas på Västerskolan. En fungerande arbetsplan måste tas fram. Förnyade diskussioner om mål och betygskriterier bör komma till stånd utifrån en ökad kännedom om målen i de nationella kursplanerna.

Arbetsron och studieklimatet behöver förbättras i årskurs 7–9 på Västerskolan. Skolan bör arbeta vidare med frågor som berör respekt, tolerans och förhållningssätt mellan elever samt mellan elever och lärare.

Skolan bör arbeta fram rutiner för identifiering av elever med behov av studiehandledning på modersmålet.

Beslut om placering i särskild undervisningsgrupp med besvärshänvisning till vårdnadshavarna saknas i vissa fall.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Tillgång till utbildning

På Västerskolan är omkring 20 procent av eleverna berättigade till undervisning i modersmål och på Grönängsskolan 10 procent. Av dessa deltog omkring hälften i modersmålsundervisning, vilket är i nivå med riksgenomsnittet.

Undervisning i svenska som andraspråk erbjuds inom rektorsområdet i huvudsak som stödundervisning och inte i enlighet med kursplanen för ämnet. Strävan är istället att eleven ska övergå till svenska så snart som möjligt. Hur gynnsamt detta är för eleven ur kunskaps- och betygshänseende har dock inte analyserats. Inspektörerna bedömer att hur undervisningen i svenska som andra språk organiseras bör uppmärksammas. Dessutom bör utredas vilka elever som skall undervisas i svenska respektive svenska som andraspråk och i vilka fall övergångar är gynnsamma för eleven.

Eleverna i årskurs 6–9 har som språkval möjlighet att välja tyska eller franska. Som ett alternativ finns möjlighet att välja stödundervisning i svenska/engelska/matematik. Elever som inte nått målen enligt de nationella ämnesproven i år 5 rekommenderas det senare alternativet. Enligt grundskoleförordningen skall eleven erbjudas svenska eller engelska som ett alternativ till ett nytt främmande språk om eleven önskar det. Undervisningen bör inte begränsas till stödundervisning utan också kunna erbjuda fördjupning i dessa ämnen. Inspektörerna vill uppmärksamma skolan på att eleverna har rätt till stöd även inom ordinarie undervisning i svenska och engelska. Information till eleverna saknas för övrigt om att de även har andra valmöjligheter, exempelvis modersmål, inom ramen för språkvalet. Att erbjuda matematik inom ramen för språkvalet är däremot inte förenligt med grundskoleförordningen.

Skolan ska enligt grundskoleförordningen erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. På Grönängsskolan erbjuds elevens val inom ramen för temaveckor och s.k. ”må-bra eftermiddagar”, motsvarande 40–60 minuter per vecka. Eleverna kan då välja mellan ett antal aktiviteter som de själva har föreslagit. På Västerskolans F–6 förekommer elevens val sparsamt. Till stor del används detta inslag som en förstärkning av vissa ämnen. Det innebär att elevens val till viss del omvandlas till skolans val. Inspektörerna bedömer att skolan bör se över om syftet med elevens val uppnås och klarlägga om dess omfattning gör det möjligt att uppnå den garanterade undervisningstiden under grundskoletiden.

På Västerskolans 7–9 erbjuds eleverna valmöjligheter på ett föredömligt sätt. Det gäller dels val mellan olika praktiskt-estetiska ämnen, dels valbar fördjupning i olika teoretiska ämnen. Inom den praktiskt-estetiska delen erbjuds eleverna ett val mellan bild, datakunskap, hem- och konsumentkunskap, idrott, musik samt textil- och träslöjd. Under 2006 finns också en elevgrupp som arbetar med skolans tidning. Det allmänna syftet med arbetspassen är att under 80 minuter per vecka erbjuda eleverna en möjlighet att arbeta med andra moment

än de som förekommer i ordinarie undervisning. Tiden för den teoretiska fördjupningen utökas successivt under de senare åren, från 60 minuter till 160 minuter per vecka. Förutom fördjupning är dessa lektioner till för att eleverna ska få extra tid att göra klart arbeten i olika ämnen, ta igen missad undervisning, läsa till prov och att göra läxor. Lärare i samhälls- och naturorienterande ämnen, matematik, svenska och språk finns tillgängliga som handledare.

Västerskolan erbjuder i årskurs 6–9 även en fotbollsprofil, som innebär utökad undervisningstid i idrott och hälsa samt fotbollsträning utanför skoltid. 120 elever, främst pojkar, fördelade på fyra klasser deltar för närvarande i idrottsprofilen. Inspektörerna bedömer att Västerskolan under de senare åren i grundskolan erbjuder eleverna goda möjligheter till fördjupning och breddning i valfritt ämne. Syftet med elevens val uppfylls här väl.

Personal

Det finns en hög andel behöriga lärare i rektorsområdet. Lärarna har dessutom ofta påbyggnadsutbildningar av olika slag. Både föräldrar och elever uppges att de överlag betraktar lärarna som mycket kompetenta.

Enligt läroplanen skall rektor sörja för att personalen får den kontinuerliga kompetensutveckling som krävs för att den professionellt skall kunna utföra sina uppgifter. En systematisk koppling bör finnas mellan identifierade förbättringsområden i kvalitetsredovisningen och skolans kompetensutveckling. Skolornas personal uppgav i intervjuerna att medlen för kompetensutveckling, i synnerhet ämnesanknuten, var försumbara. På Västerskolan har dock en satsning skett på att utbilda lärarna i svenska som andraspråk, med anledning av den förändrade elevsammansättningen. Kommunövergripande kompetensutveckling kring bedömning och betygssättning har även skett. Sammantaget bedömer inspektörerna att rektorsområdet använder kompetensutveckling som ett redskap för förbättrad måluppfyllelse.

Biträdande rektor och lärare på Grönängsskolan beskrev att det kontinuerligt skapas utrymme för reflekterande pedagogiska samtal i olika gruppkonstellationer, vid arbetslagsträffar och i form av ett månatligt s.k. pedagogiskt café, där lärare med olika utbildningsbakgrund och perspektiv deltar. Inspektörerna bedömning är att dessa inslag utgör ett gott exempel på kompetensutveckling.

Materiella resurser

På Västerskolans 7–9 finns en datasal med 15 datorer. Dessutom finns 4 datorer i skolans bibliotek. Datasalen kan endast användas när en lärare närvarar och datorerna i biblioteket när det är öppet. Biblioteket har mycket begränsade öppettider. Tillgången till datorer och deras tillgänglighet är med andra ord begränsad. Under arbetspassstiden är dock både bibliotek och datasal öppna. På Västerskolans F–6 finns datorer tillgängliga i klassrummen eller i angränsande gruppum. Datortillgången anses här vara god.

Personal och elever i Västerskolans tidigare årskurser har inte några klagomål angående de läromedel som används. Eleverna i 7–9 uttrycker däremot missnöje med läromedlens aktualitet och standard, de påpekar att läroböcker ofta återanvänds år efter år.

Det både elever och lärare i Västerskolans årskurs 7–9 är mest missnöjda med är emellertid lokalernas ventilation och standard. De menar att det negativt

påverkar deras trivsel och välmående samt förutsättningar för lärande i skolan. Även Arbetsmiljöverket har konstaterat att in- och utvändigt underhåll varit eftersatt under en längre tid och att i synnerhet inomhusklimatet behöver förbättras. Arbetsmiljöverket har därför under 2006 ställt krav på en tidsplan för behövligt renoveringsarbete. Enligt skolledningen har en plan för ett omfattande renoveringsarbete tagits fram och enligt denna ska upprustningen påbörjas 2007.

I Västerskolans F-6 är både elever och personal i huvudsak nöjda med lokalerna trots förslitning, trångboddhet och avsaknad av arbetsrum. Möjligen kan det bero på att en renovering är utlovad.

På Grönängsskolan finns datorer tillgängliga i klassrummen och datortillgången är god. Eleverna är huvudsakligen nöjda med läromedlen. Här finns även ett skolbibliotek som ständigt är öppet under skoltid, där eleverna själva kan registrera sina boklån. Både elever och lärare är i huvudsak nöjda med skollokaler, med undantag för idrottshallen som är dåligt planerad och bristfälligt isolerad mot såväl värme som kyla. På skolan finns även problem med att toaletterna är förlagda till källaren, dit de mindre barnen inte vågar ta sig på egen hand.

Sammanfattning

Det finns en hög andel behöriga lärare i rektorsområdet. Förutsättningar för den pedagogiska verksamheten i form av läromedel, tillgång till datorer och skolbibliotek är god på Grönängsskolan. På Västerskolan är däremot datortillgången och skolbibliotekets tillgänglighet mer begränsad.

Undervisningen i svenska som andraspråk erbjuds inom rektorsområdet i huvudsak som stödundervisning och inte i enlighet med kursplanen för ämnet. Svenska som andra språk skall emellertid erbjudas som ett eget ämne.

Elevernas språkval skall enligt grundskoleförordningen ge eleverna möjlighet att välja ett språk och kan inte ersättas med undervisning i ett annat ämne.

Elevers val skall organiseras i enlighet med det syfte som förordningen anger.

Datum	Ort
2006-11-09	Lund

Birgitta Henecke

Agneta Ericsson